

22 aprel, 2025-ci il.

Çində Sincan-Uyğur Muxtar rayonunun paytaxtındaydıq.

Buraya Çin Kommunist Partiyasının dövləti ilə Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) Siyasi partiyalar forumunda iştirak etmək üçün gəlmişik.

Forumun açılışı sabah olacaq.

Hələ vaxt var.

Yerləşdiyimiz otelin səliqə-səhmanı ilə diqqəti çəkən geniş həyəti gəzişmək üçün ideal məkandır.

Çin möcüzəsindən, ölkənin regional sərhədləri artıq çoxdan keçmiş iqtisadi-siyasi gücündən danışıq.

Çin müdriklərindən Şan Sanın bir fikrini xatırladıram:

“Dövlət oyaq olanda, xalq yatır.

Xalq oyaq olanda, dövlət yatır”.

Birinci variantda dövlət xalq üçün öz-gələşir.

İnkişafın istiqaməti ziddiyyət yaradır: biri gələcəyə doğru gedir, biri səfalətə və ətalətə sürüklənir.

İkinci variantda dövlət xalqın düşüncələrini qarşılaya bilmir.

Sonda chaos, anarxiya, iğtişaşlar qaçılmaz olur.

Dövlətin immuniteti aşağı düşür, ölkə xarici müdaxiləyə açıq qalır.

Tarixdə belə nümunələr çoxdur.

Müasir dövrdə də belə acı təcrübələrlə tez-tez rastlaşmışıq və rastlaşırıq.

İndi 21-ci əsrdir.

Şərtlər dəyişib.

Tələbatlar fərqlidir.

Əsrin gərginliklərini, üzləşdiyimiz regional və global riskləri itkisz, ən yaxşı halda minimum itkilə sağ-salamat adlamaq üçün hər ikisi - dövlət də, xalq da oyaq və ayıq olmalıdır.

YAP nümayəndə heyətinin rəhbəri Tahir Budaqov “Bu missiyanı isə yalnız modern liderlik hesabına həyata keçirmək mümkündür” - deyir.

Və nəticədə mükəmməl bir təsnifat alınır.

“Oyaq xalq, oyaq dövlət və modern rəhbərlik”.

Milli mövcudluğun, yaşamanın, inkişafın, günü-gündən sərtləşən rəqabətə davamlılığın alternativsiz modeli!

Hansı ki, bu gün bu modelin əlamətlərinə Çin Xalq Respublikasının hər guşəsində rast gəlmək mümkündür. Paytaxtdan tutmuş əyalətlərə qədər...

Eyni zamanda, bu, biz azərbaycanlılara tanış və uğur qazandıran bir üslubdur...

Urumçi Sincan-Uyğur Muxtar rayonunun paytaxtıdır.

Muxtar rayonun paytaxtı ötən əsrin ortalarına kimi Dihua adlanmışdır.

1954-cü ildə şəhərin adı dəyişdirilərək Urumçi olub.

Bu şəhər dəmiryolu nəqliyyatının mühüm nöqtəsidir.

Qərb istiqamətindəki yolun şah damarı sayılır.

Urumçinin adı anımların xüsusi idarə olunma mexanizminə tokan verir.

Dilimizdəki Urumçi adı ilə bağlı ifadələr yada düşür.

Mənim doğulduğum Zəngəzur mahalının Miğrı bölgəsinin Nüvədi kəndində yaşlı sakinlərin dilindən tez-tez eşidərdik:

“Haralardaydın, görünüb eləmirdin. Urumçiyə gedib eləməmişdin.

Niyə yorulmusan ki, Urumçidən gəlirsən.

Sənin xətrinə nə desən, gedib lap Urumçidən tapıb gətirərəm...”

Qərb bölgəsində Qazax, Tovuz tərəflərdə belə bir ifadə var.

“Urumçidən gəlmişən bəlkə”.

Şirvan zonasında analar dilli-dilavər, ərköyün, sözə baxmayan qız övladlarını məzəmmət edərkən belə deyirlər.

“Dilin yannasın, səni görüm uruma-çinə qismət olasan...”

Şübhəsiz ki, bu deyimlər təsadüfdən yaranmayıb.

Bu dil faktlarının hər birində qədim İpək yolunun, 40-cı paraleldə yerləşən Bakı-Pekin əlaqələrinin kodları yaşayır...

Urumçidəki tərcüməçi bələdçimiz yerli sakinidir.

Rus dilində anlaşıq.

Azərbaycandan olduğumuzu biləndə, - “Xoş bulduq” - deyir.

Dərhal isinişib tanış olur.

Adı Həmid, soyadı Məcididir.

Həmid Məcid!

Həmid Məcid uygurdur.

İngilis dili mütəxəssisidir.

Atası uyğur, anası tatar qızıdır.

38 yaşı var.

Hələ ailə qurmayıb.

Uyğur qızı ilə ailə quracağını planlayıb.

Həmid Məcidəndən öyrənirik ki, Urum-

çidə yerli vaxt Pekin vaxtından bir-iki saat fərqlənir.

Amma saatlar Pekin vaxtıyla işləyir.

Ümumiyyətlə, Çində yerli vaxt anlayışı yoxdur.

Çin xarakterinin daha bir maraqlı detali - eyni zamanda, yaşamaq, zamandan geri qalmamaq, birgəlik məsuliyyəti təşviq edilir.

ŞƏT Siyasi Partiyaların Forumu ilə eyni gündə Pekində Azərbaycan-Çin görüşləri keçirilir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Çin Xalq Respublikasında dövlət səfərinə gedir.

Həmin gün Prezident İlham Əliyev və

sədr Si Cinpin Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması haqqında Birgə Bəyanat imzaladılar.

Bu sənəd bir il əvvəl iyul ayında Şanxayda imzalanmış strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamədən daha təkmil və hərtərəfli sənəddir.

Pekin Bəyannaməsində Azərbaycanın hakimiyyəti - Yeni Azərbaycan Partiyası ilə əməkdaşlıq xüsusi bənddə qeyd olunur.

Bəyannamənin ikinci bəndində deyilir: “Tərəflər Çin Kommunist Partiyası ilə Yeni Azərbaycan Partiyası arasında siyasi dialoqu möhkəmləndirməsini dəstəklə-

yir. Hər iki tərəf praktiki əməkdaşlığı irəlilətmək üçün müntəzəm mexanizmlər çərçivəsində hökumətlər arasında əlaqələrin gücləndirilməsinə hazır olduqlarını təsdiqlədilər. Tərəflər beynəlxalq və regional təşkilatlarda fəaliyyətin əlaqələndirilməsi də daxil olmaqla qanunverici orqanlar xətti üzrə təmasları və mübadilələri dəstəkləyir”.

Azərbaycanla Çin arasında imzalanmış 18 sənədin arasında Urumçi şəhərinin də adı var:

“Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikasının Naxçıvan şəhəri ilə Sincan-Uyğur Muxtar Rayonunun Urumçi şəhəri arasında qardaşlanmış şəhər

münasibətlərinin qurulmasına dair Niyət Məktubu”nu Azərbaycanın Çindəki səfiri Bünyad Hüseynov və Çinin Urumçi şəhərinin meri Yakub Paydulla imzaladılar.

Naxçıvanla Urumçi qədim İpək yolunun, Azərbaycanın və Çinin dəstəklədiyi “Bir kəmə, bir yol” layihəsinin, Orta Dəhlizin vacib strateji məntəqələridir.

Hər iki şəhər Qlobal Cənubun mühüm məkanıdır.

Xatırladaq ki, bu il aprelin 2-də, Çin-Azərbaycan əlaqələrinin qurulmasının 33-cü ilinin tamamlandığı gün keçirilmiş “Azərbaycan-Çin strateji tərəfdaşlığı: Qlobal Cənubda konsolidasiya və əməkdaşlığın təşviqi” adlı konfransda Naxçıvanla bağlı mövzuya toxunulmuş və Çin Kommunist Partiyasının mərkəzi komitəsinin üzvü, beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri Lyu Tzyanqao bu məsələnin diqqət mərkəzində olduğunu qeyd etmişdi...

Bu münasibətlə uyğur qardaşımız Həmid Məcid təbrik edirik:

“Artıq rəsmən qardaşlaşdıq.

Həmid Məcidin ümid və həyəcan saçan gözlərini yəqin ki, heç vaxt yaddan çıxarmaq mümkün olmayacaq...”

ŞƏT Siyasi Partiyaların forumunda 23 ölkədən 200 nəfərə yaxın nümayəndə iştirak edir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndə heyətinə və onun rəhbərinə xüsusi diqqət, həssas münasibət var.

Yaxından tanış olmaq, fikir mübadiləsi aparmaq istəyirlər.

Azərbaycana belə münasibətin bir səbəbi var.

Cənubi Qafqazın lider ölkəsi geosiyasi imkanlardan bəhrələndən deyil, geosiyasi proseslərə töhfə verən bir ölkədir.

Yeri gəlmişkən, bəzən bizim Qarabağda üzləşdiyimiz işğal Ukraynada gedən savaşa müqayisə edilir.

Əlbəttə ki, oxşarlıqlar tapmaq mümkündür.

Amma ciddi bir fərq var.

Ukraynada geosiyasət işğala qarşı səfərbər edilərək direniş göstərir.

Bizdə isə geosiyasət erməni adıyla Qarabağı işğal etmişdi.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev və Onun əsgəri geosiyasi güclərə qarşı mübarizə aparıb, işğal faktını aradan qaldırdı.

Bölgədə yeni geosiyasi realıq yaradı.

Azərbaycan bu gün Cənubi Qafqazda geosiyasi güc mərkəzidir...

25 aprel.

Çinin cənubunda yerləşən Çjetsyan vilayəti də bizi eyni səmimiyyət və rəftarla qarşılayır.

Ölkənin bütün bölgələrində də olduğu kimi dinməlik inkişaf göz qabağındadır.

Səfərin sonuncu günü Hancou şəhəri.

27 aprel.

Hava limanına, Bakıya dönməyə hazırlaşırıq.

Otelin həyətində bir daş lövhəyə həkk edilmiş aforizm diqqətimizi cəlb edir.

İngilis dilində yazılmış cümlənin tərcüməsi belədir.

“Əgər sənin bir yaxın dostun varsa, sən cənnətin qapısına hamıdan daha yaxınsan”.

Çin-Azərbaycan münasibətləri üçün rəmzi sayıla biləcək bir hikmətdir.

Deməli, Çin bu gün Orta dəhlizin cənəti sayılan Cənubi Qafqaza bütün iddialı tərəflərdən daha yaxındır.

Çünki, onun Azərbaycan kimi strateji tərəfdarı və Çin lideri Si Cinpinin dediyi kimi “İlham Əliyev kimi böyük dostu” var.

Biz bu dostluğa inanır və güvənirik.

Aliq HƏSƏNOĞLU
“Yeni Azərbaycan” qəzetinin
baş redaktoru

